O siostrach - Działalność opiekuńczo-wychowawcza Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek

Autor: Siostra Teresita
19.08.2008.
Zmieniony 12.02.2009.

Artykuł pochodzi z pracy magisterskiej s. Teresity Owsiejko "Przedszkole Nniepubliczne - Anielinek - prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Misjonarek w Otwocku" Warszawa 2005 INFOMACJA O ZGROMADZENIU SIÓSTR BENEDYKTYNEK MISJONAREK"Trzeba (...) człowieka afirmować dla niego samego, nie dla jakichkolwiek innych racji czy względów - jedynie dla niego samego. Trzeba tego człowieka po prostu miłować dlatego, że jest człowiekiem - trzeba wymagać dla niego miłości ze względu na niezwykłą godność, jaką w sobie nosi" (Jan Paweł II). Praktyka wychowawcza Sióstr Benedyktynek Misjonarek potwierdza, że siostry zawsze postrzegały człowieka jako osobę stworzoną na obraz i podobieństwo Boga, obdarowaną rozumem i wolną wolą, osobę przez Boga umiłowaną, a jednocześnie słabą i grzeszną. Ta chrześcijańska wizja człowieka stała się podstawą wypracowanego przez siostry własnego systemu wychowawczego, który z czasem stał się na tyle zwarty, że nosił znamiona koncepcji wychowawczej zawierającej określone zasady, cele, metody i środki. Dla Zgromadzenia, które za główny cel przyjęło kształcenie i wychowanie dzieci i młodzieży, a szczególnie sierot posiadanie takiego systemu miało ogromne znaczenie w organizowaniu świadomego i celowego oddziaływania na młodego człowieka.

Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Misjonarek zostało założone w 1917 roku w Białej Cerkwi k/ Kijowa. Istotnym i znaczącym dla przyszłego kształtu Zgromadzenia był fakt, iż jego Założycielka Matka Jadwiga Kulesza rozpoczęła tworzenie nowej wspólnoty zakonnej od organizowania opiekuńczo-wychowawczej pracy wśród bezdomnych i osieroconych dzieci z Podola. Na tereny te przybyła z Rzymu jako członkini założonego przez Janinę Kolumbę Gabriel OSB (beatyfikowaną przez Jana Pawła II 16 maja 1993 roku) Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Miłosierdzia. Rzymska przełożona kilkakrotnie wysyłała s. Jadwigę na wschodnie kresy Rzeczpospolitej, aby przy okazji kwesty na rzecz włoskiej wspólnoty zbadała możliwości zorganizowania polskiej jego filii. Za pośrednictwem swego krewnego ks. Jana W□stenberga, s. Jadwiga poznała w Derebczynie Jadwigę Aleksandrowicz, która wyraziła chęć współpracy w realizacji planu przeszczepienia rzymskiego Zgromadzenia na tereny polskie i Podole. Współpraca ta zaowocowała założeniem "ochrony dla sierot".

Ówczesna sytuacja polityczna - zabory i wynikająca z ukazu carskiego z 1864 r. kasata klasztorów, I wojna światowa (1914 - 1918), wojna polsko - radziecka (1919-1921) - w niczym nie ułatwiała organizowania życia zakonnego. Także sama ochronka (założona w ukryciu) była kontrolowana przez policję i z tego powodu musiała być kilkakrotnie przenoszona. Jakiś czas egzystowała w Fastowie, następnie w Debreczynce, Bogusławiu, a od roku 1916 została przeniesiona do Białej Cerkwi. W tym też roku Jadwiga Aleksandrowicz uzyskała formalne pozwolenie od gubernatora kijowskiego na prowadzenie ochronki. Podczas gdy Jadwiga Aleksandrowicz troszczyła się o materialne potrzeby sierocińca i domu zakonnego, s. Jadwiga zajmowała się stroną wychowawczą oraz formacją zakonną zgłaszających się kandydatek, kształtując ich życie w oparciu o Regułę św. Benedykta. Przyszłe siostry od razu wdrażała do pracy z dziećmi, przygotowując je na późniejsze wychowawczynie. Snując plany uformowania filii rzymskiego zgromadzenia, widziała jego główny cel w opiece nad dziećmi, zwłaszcza sierotami i opuszczonymi. W dniu 17 maja 1917 roku ordynariusz diecezji łucko-żytomierskiej biskup Ignacy Dub-Dubowski udzielił ustnej aprobaty na założenie domu zakonnego oraz mianował (ustnie) s. Jadwigę przełożoną przyszłej wspólnoty. Termin pierwszych obłóczyn ustalono na 24 czerwca 1917 roku - święto patronalne białocerkiewnej parafii pod wezwaniem Narodzenia św. Jana Chrzciciela połączone z wizytacją biskupa. Ponieważ kontakt z domem macierzystym w Rzymie został - na skutek działań wojennych - przerwany, prowadzony przez s. Jadwigę sierociniec w Białej Cerkwi stał się kolebką nowego zgromadzenia. Dzień pierwszych obłóczyn obchodzi się jako rocznicę jego powstania. Wojna polsko-radziecka i rozszerzenie się wpływu komunistów postawiło młode zgromadzenie w trudnej sytuacji. Przede wszystkim Siostry i dzieci zostały pozbawione bazy materialnej, gdyż państwo Aleksandrowiczowie stracili pracę i wyjechali. Pomimo ofiarności i wysiłków ze strony sąsiadów i ks. A. Jagłowskiego (kapelana nowej wspólnoty) do Zgromadzenia wkradł się głód. Wkrótce stało się jasne, że siostry na tych terenach nie będą mogły prowadzić sierocińca ani egzystować jako zgromadzenie. W czasie odwrotu Piłsudskiego spod Kijowa, gdy wojska polskie zaczęły się cofać pod naporem armii radzieckiej, Polacy zamieszkujący tereny Ukrainy i Podola masowo emigrowali na zachód Polski. Wyjechała również, ulegając życzliwym namowom znajomych, Matka Jadwiga, zabierając ze sobą pięć sióstr. W Białej Cerkwi pozostało siedem sióstr, aby opiekować się domem i dziećmi. Po zakończeniu wojny polsko-radzieckiej i zawarciu traktatu pokojowego w Rydze (1921 r.), Biała Cerkiew została po stronie radzieckiej. Ponieważ nie było żadnej

nadziei, by tam powrócić, pozostałe siostry z częścią dzieci przedostały się w 1922 roku na Wołyń należący jeszcze w tych latach do Polski i połączyły się w Kowlu z resztą sióstr. W okresie międzywojennym oprócz prowadzonego sierocińca w Białej Cerkwi, siostry zajęły się "osieroconym" sierocińcem w Turzysku (personel ratując się ucieczką przed frontem zostawił dzieci - 1920 rok), zorganizowały w Kowlu sierociniec "Serca Jezusowego" (1921) oraz przejęły (również w Kowlu, w roku 1923) sierociniec dla dzieci repatriowanych ze Wschodu. Ponadto z ofiar społeczeństwa polskiego i polonii amerykańskiej, zdołały wybudować i oddać do użytku dzieciom dwa nowoczesne gmachy - sierociniec pod wezwaniem św. Teresy w Łucku (1926) i sierociniec pod wezwaniem św. Antoniego w Kowlu (1932). Szczególnie te dwa ostatnie (funkcjonujące pod nazwami: "Teresinek" i "Antoninek") zapisały się w historii jako bardzo prężnie działające ośrodki wychowawcze. W trosce o odpowiednie przygotowanie sióstr do tego rodzaju pracy, Zarząd Zgromadzenia kierował siostry na kursy wychowawcze, a w roku 1931 założył przy sierocińcu w Łucku Seminarium Wychowawczo-Ochroniarskie. Inną formą pracy wychowawczej sióstr były przedszkola. Funkcjonowały one w Łucku (1931), Mizoczu (1933) i Bereznam (1936). W Kowlu, Łucku, Bereznem i Horochowie - w domach Zgromadzenia - mieściły się także bursy dla dzieci i młodzieży z wiosek. Oprócz odpowiedniego mieszkania i wyżywienia, siostry starały się o zapewnienie wychowankom należytej opieki, rodzinnej atmosfery, religijnego wychowania oraz wdrażały do sumiennej pracy. W Łucku siostry prowadziły również pracownię nauki haftu i szycia, w której oprócz przygotowania do pracy zapewniały uczennicom religijne i moralne wychowanie. Kolejnym działem pracy wychowawczej sióstr była katechizacja dzieci, młodzieży i dorosłych. Odbywała się ona zarówno w przedszkolach, sierocińcach i bursach prowadzonych przez Zgromadzenie, jak i w okolicznych szkołach. Ponieważ ludność na Kresach Wschodnich była zaniedbana religijnie, siostry tworzyły - szczególnie w okresie wakacyjnym - grupy przygotowujące młodzież i dorosłych do przyjęcia sakramentów. Rozwijająca się na terenie diecezji łuckiej działalność Zgromadzenia została przerwana wybuchem II wojny światowej. Utraciwszy możliwość kontynuowania dotychczasowej pracy wychowawczej siostry podjęły nowe formy działalności - głównie charytatywnej. Przy czynnym udziale sióstr zostały utworzone na terenie Łucka trzy placówki charytatywne: schronisko dla dzieci i starców, szpital i kuchnia dla głodujących. Na wszystkich swoich placówkach kierowały akcjami dożywiania głodujących. Ponadto s. Hildegarda Zeńka prowadziła w Kowlu komplety tajnego nauczania. Tam też siostry uczyły - w trzech punktach - religii.

W roku 1945, po ustaleniu nowej granicy polsko-radzieckiej, Zgromadzenie nie widząc żadnych perspektyw rozwoju opuściło swoje domy na Wschodzie. Na nowych terenach Polski siostry stanęły nie tylko wobec nowych warunków społeczno-politycznych, ale i wobec ogromnych potrzeb na polu opiekuńczo-wychowawczym. Będąc wierne swojemu charyzmatowi już w roku 1945 (zaraz po repatriacji z Wołynia) utworzyły domy dziecka w Puławach i Zagórowie. Kolejne dwa domy powstały w Kwidzynie i w Ełku (1946). Wszędzie pracę zaczynano zupełnie od podstaw. Zgromadzenie zorganizowało i prowadziło także przedszkola: w Rejowcu, Stawiszynie, Końskowoli, Zagórowie, Kwidzynie, Ełku, Puławach, Kurowie, Markuszowie i Borkowicach. Podjęto także katechizację w szkołach, prowadzenie burs (Kwidzyn i Rejowiec) i pracowni kroju i szycia (Kwidzyn). Efektywnie rozwijająca się praca wychowawcza sióstr po raz drugi została przerwana - tym razem na skutek zarządzeń komunistycznych władz państwowych. Już w listopadzie 1947 r. Biuro Polityczne KC PPR wydało memoriał, w którym zawarta była instrukcja laicyzowania "szerokich mas ludowych". W maju 1948 roku wydano instrukcję mówiącą o przejmowaniu szkół zakonnych. Wiązało się to z usunięciem w tych szkołach lekcji religii. W szkołach publicznych wymuszano na księżach i katechetach rezygnację z prowadzenia religii poprzez zastraszanie ich. W styczniu 1950 r. odebrano Kościołowi organizację charytatywną "Caritas", przekazując ją stowarzyszeniu PAX. Na mocy tej decyzji Kościół utracił setki zakładów dobroczynnych: sierocińców, żłobków, przedszkoli, świetlic, internatów, schronisk, domów opieki, przychodni lekarskich (w sumie było to około 20 000 instytucji). Proces laicyzacji placówek wychowawczych objął również dzieła prowadzone przez Siostry Benedyktynki. Sukcesywnie zaczęto odbierać Zgromadzeniu kolejne ośrodki wychowawcze.

Już w 1948 r. państwo przejęło dom dziecka w Zagórowie, a w roku 1951 w Kwidzynie. Dom Dziecka w Ełku został w roku 1953 przekształcony na dom dla dzieci z głębszym upośledzeniem umysłowym. Najdłużej, bo do roku 1961, utrzymywał się dom dziecka w Puławach, ale i tu ostatecznie wymieniono dzieci oddając pod opiekę sióstr chłopców z lekkim upośledzeniem umysłowym. Przejęte przez władze państwowe zostały również: bursy dla młodzieży, żłobek, pracownia i przedszkola. W 1948 roku usunięto siostry z przedszkola w Kwidzynie, a w roku 1949 zlikwidowano przedszkole w Zagórowie. Przedszkole w Puławach zostało zlikwidowane w 1956 roku na skutek utworzenia (w pobliżu) przedszkola państwowego, w którym mogły się pomieścić dzieci z przedszkola zlikwidowanego przez "Caritas". Siostry pracujące w przedszkolach na terenie diecezji lubelskiej (Końskowola, Kurów, Markuszów) otrzymały bez jakiegokolwiek uzasadnienia wymówienie z pracy przez lubelski oddział "Caritas" z dniem 31 maja 1962 r. W tym też roku zlikwidowane zostało przedszkole w Ełku. Mimo oficjalnego zamknięcia przedszkoli, siostry nie zrezygnowały z pracy na rzecz dzieci. W niektórych miejscowościach (Zagórów, Końskowola, Borkowice, Otwock) powstawała tzw. "Opieka nad Dziećmi Rodziców Pracujących". Więcej sióstr podjęło

także pracę katechetyczną i parafialną (zakrystianki, organistki, kancelistki). Upadek ustroju komunistycznego otworzył przed Kościołem w Polsce, a więc i przed Zgromadzeniem Sióstr Benedyktynek Misjonarek nowe możliwości działania. Uzyskana "wolność" ułatwiła siostrom powrót do pracy wychowawczej w warunkach instytucjonalnych. W roku 1992 zostało otwarte przedszkole w Otwocku, w roku 1997 przedszkole w Gdańsku, w 1999 r. przedszkole w Borkowicach. W Puławach zmodernizowano Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy i rozbudowano oraz dostosowano do standardów Unii Europejskiej "Tęczowy Dom" Dom Pomocy Społecznej dla dzieci i młodzieży w Ełku. W roku 1999 utworzono dla dzieci upośledzonych umysłowo z powiatu ełckiego dzienną formę pobytu - środowiskowy Dom Samopomocy zwany potocznie Dziennym Ośrodkiem. Od 2000 roku Zgromadzenie jest też organem prowadzącym publiczną Szkołę Podstawową Specjalną i Gimnazjum Specjalne w Ełku.

Dzieło podjęte przez Założycielkę - Matkę Jadwigę Kulesza, wiernie realizowane przez pierwsze i następne siostry, okazało się więc trafne i adekwatne do potrzeb społecznych. Praca opiekuńczo-wychowawcza stała się szczegółowym celem Zgromadzenia, co znalazło swoje odzwierciedlenie w prawie zakonnym Sióstr Benedyktynek Misjonarek. W pierwszych Konstytucjach zakonnych zredagowanych w 1921 r. cel szczegółowy Zgromadzenia określony został słowem "Misja", w znaczeniu apostolstwa, które miało obejmować: Wychowanie i kształcenie w wierze katolickiej opuszczonych dzieci, zwłaszcza na Kresach Wschodnich; Nauczanie dzieci katechizmu i przygotowanie ich do spowiedzi i komunii świętej; Wpływanie dostępnymi środkami na umoralnianie dziewcząt.

Dla realizacji wytyczonych zadań Konstytucje zalecały zakładanie ochronek, szkół, pracowni nauki szycia i robót ręcznych. W praktyce, do form wymienionych w Konstytucjach, dołączono również przedszkola i bursy. Przechodząc kolejne etapy nowelizacji Konstytucji (1929, 1938, 1988) cel szczegółowy Zgromadzenia nie uległ zmianie, co do swej istoty. Aktualne Konstytucje i Dyrektorium (zatwierdzone 22 maja 1988 r. przez Stolicę Apostolską) przedstawiają cel szczegółowy następująco: "Podążając drogą wytkniętą przez Matkę Założycielkę i tradycję Zgromadzenia, siostry prowadzą następujące zewnętrzne formy działalności apostolskiej: Wychowanie i kształcenie dzieci i młodzieży, a szczególnie tych, które z różnych przyczyn są pozbawione opieki. Tym sposobem Zgromadzenie włącza się w realizację zadania Kościoła powszechnego, który jako Matka pragnie swym dzieciom zapewnić wychowanie przepojone duchem Chrystusowym (DWCh 3); Katechizację i przygotowanie do sakramentów świętych. Dzieciom, młodzieży i starszym siostry będą pilnie podawać prawdy wiary, aby wiara oświecona nauką stała się żywa, wyraźna i czynna. Nauczanie będą siostry opierały na Piśmie św., Tradycji, liturgii oraz magisterium i życiu Kościoła, uwzględniając także osiągnięcia i wytyczne zdrowych nauk psychologicznych i pedagogicznych (DB 14); Oddziaływanie religijno-moralne na laikat żeński. Siostry będą wykorzystywały wszelkie możliwości nawiązywania i utrzymywania kontaktów apostolskich z dziewczętami i niewiastami. Włączając je do dzieł apostolskich i dobroczynnych będą tworzyły różne formy stałej z nimi współpracy" (K 7, s. 20-21). Dyrektorium Zgromadzenia do stosowanych przez siostry form apostolstwa zalicza m.in.: katechizację, prowadzenie domów dziecka, przedszkoli, domów dla ludzi starszych, zakładów wychowawczych, zajęcia świetlicowe, wypożyczanie książek, organizowanie misteriów związanych z rokiem liturgicznym i imprez religijnych.

Więcej informacji o naszym Zgromadzeniu mozna uzyskać:
- www.benedyktynki.opoka.net.pl/
- www.benedyktyni.pl/benedyktynki/misjonarki/Default.htmOpracowanie tekstu:s. Teresita Owsiejko